

Izhaja 15. vsacega
mesca navadno na $\frac{1}{2}$ poli.

UMNI

Velja s poštnino vred
en goldinar za celo leto.

GOSPODAR.

Pisarnica

List

* Vredništvo:

in čuvaj c. k. kmet. družbe:
v mestni hiši (municip. ulicah);

za kmetijstvo

na Travniku, šte. 277,
I. nadstropji. — List razpošilja
družbin čuvaj.

• II. nadstropji.

in druge deželne zadeve.

Izdaja ga cesarska kraljeva kmetijska družba goriška.

Dober svet o repni setvi.

Znano je, da repno seme v suho zemljo vsejano rado popoka. Da se ti to ne zgodi, namoči popred semē z oljem, potle potrosi in pomešaj je s pepelom; tako obravnano in potle vsejano ti bo lahko dežja čakalo.

Ustna obravnava

izrednega občn. zbora c. k. kmetijske družbe

29. maja 1865 v Gorici.

(Posnētek iz uradn. zapisnika.)

Pričujoči:

Žl. gosp. Anton grof Attems, namestništveni tajnik (pri tuk. okr. gosposki), namestujoč Nj. eksc. c. k. namestnika tržašk., protektorja družbinega.

Gosp. Aleksander žl. Claricini, družbin predsednik.

Žl. gosp. Žiga grof Manzano podružničn načelnik karminski in gosp. J. F. Del-Torre, načelnik poddr. gradiške, in naslednji družniki: Gg. duh. Štef. Bensa, dr. Bressan, dr. Bridiga, Ferd. Candutti, Jož. dr. Deperis, Karol dr. Doljak, Ant. žl. Fabris, Karol Favetti, žl. Galateo, Jak. Gentili, Jan. dr. Jona, Mih. Lipicer, Jan. Madric, Peter Machlig, Andr. Marušič, Jož. dr. Maurovič, Emil dr. Nardini, Alojzi dr. Pajer, Nik. Pellegrini, Hektor vit. žl. Ritter, Andr. Salomon, duh. Ant. Sesič, Ant. Streinz, dr. Tonkli, duh. Fr. Zoratti.

Tajnik: Frid. Parkar.

Začetek seje ob 5 $\frac{1}{4}$ popoldne. — Po navadnih formalnostih naznani med drugim predsednik s pohvalo, da izmed podružnic so se sosebno izkazale gradiška, kampo-lonška, karminska, monfalkonska, sežanska in tominska s tem, da so poslane zapisnike o

naprejšnjih pogovorih zastran glavne reči, ki se ima danes razpravljati (stoletnice). Potem prestopi koj na dnevni red. (Glej sejno sporočilo v listu G. t. I., str. 42. in 43.— Da bodo pa čč. bravci debato o Favetti-ovih nasvetih razumeli, moramo, da si ravno je zapisnik zelo obširen in nam prostora zmanjkuje, vendar že s predlogoma začeti. Vr.) Govoril je družnik g. Favetti takó-le: Sploh nimam nič zoper to, da se družbina časnika izdajata; družba mora vrednikom („Atti e Memorie“ vredujeta gg. predsednik in tajnik Vr.) hvaležna biti gledé na nesamopridnost, s katero se za družbino korist prizadevajo, to da stroški moči družbine presegajo. Stroški za časnika, ako pičle dohodke odbijemo, znašajo 700 gold. na leto. — Bodi mi dovoljeno pokazati, kako bi se dala po mojih mislih ta reč prenarediti, in kako bi družba lahko po drugi poti, z manjšimi stroški svoj namen dosegla. Potem je razlagal, kakó bi se lahko kmet. družba, kupčijska zbornica in municipij zedinili in skupaj en časnik izdajali; dokazaval j: s številkami, da stroškov bi ne bilo več, ko kakih 150 gold., v katerih pa da še ni všteti tistih 90 soldov, ki jih od začetka tekočega leta vsaki družnik za „Atti e mem.“ plačuje. Ko bi se pa imenovane 3 korporacije zastran tacega, rekel bi, deželnega lista ne mogle zediniti, pravi, naj bi se „A. e M.“ (namesti 2 krat) samo en krat na mesec izdajali. Po prvem zgledu ali nasvetu prihranimo 550 gold., po drugem 450 gld. na leto. Jez nisem kmetovavec, pravi, ter ne morem reči, kakó naj bi se porabilo, kar bi se pri listu prihranilo, ali, da nam je treba varčnim biti, vidimo že iz tega, ker je ravno pomanjkanje zalogov vzrok, da ne moremo stoletnice obhajati.

Favetti želi pa tudi še iz družih vzrokov prenaradeb.

Vsled pravil je namen družbin, pečati se s kmetijstvom, obrtnijstvom in kupčijstvom. Od kar imamo kupčijsko zbornico ji pa ne ostane skoraj, ko samo kmetijstvo; — trgovstvo in obrtnost ste ji le podrejeni zadevi. — Da po pravici povem, laški časnik se drži tega, za kar je namenjen, in če ravno v časih kaj za smel pové, kar se za znanstven list ne spodobi, so to le malenkosti, ki mu jih lahko prizanesemo. Vse drugači pa se vede „Umni Gospodar“. Bere se mu na čelu „list za kmetijstvo in druge deželne zadeve“; on izhaja v imenu družbinem, peča se pa s kmetijstvom premalo. Tako n. pr. v listu 5. tečaja III. je edina reč, ki se nanaša na kmetijstvo vabilo k današnji seji, vse drugo od kmetijstva več ali manj odstopa (si discosta). Naštevši vse sestavke omenjenega poslednjega „Gospodarjevega“ lista (od mesca maja) sklene s temi besedami: Očitalo bi se mi lahko, da čas tratim, ko bi hotel v taki seji o nevarnih (fatali) nasledkih tacega ravnanja govoriti; družniki, glavni odbor, čela družba, vsi smo odgovorni za vedenje svojih časnikov; varčnosti in prenaradeb je tudi treba, in dobro bi bilo, da bi časnika, preden izideta, glavni odbor, v kterega imenu izhajata, vsakikrat pregledal (riveduti). Na to nasvetuje: I. Da naj bi zbor izvolil komisijo, ktera naj bi imela z ozirom na varčnost (ekonomijo) preudarjati, kakó naj se lista izdajata, in dotične nasvete prihodnjemu zboru predložiti. II. Že od danes naprej naj bi bilo ustanovljeno, da se imata oba družbina lista ojstro po družbinem namenu in družbinih pravilih (statutih) ravnati.

Popred ko dá ta dva nasveta na pretresanje, opazi predsednik: Kar se prvega predloga tiče, sem jez že pred 4 leti poskusil združiti se s kupč. zbornico, z deželnim namestovavstvom (odborom) in z municipijem, da bi se bil začel izdajati skupen list, kateri bi se bil imel pečati s kmetijskimi, kupčijskimi, mestnimi in deželnimi zadevami, ali prizadevanje moje ni imelo uspeha. Želim, da bi bil zdaj ugodnejši čas za takšno porazumevanje. Kar pa to zadeva, da naj bi (ital.?) list bolj po redkem izhajal, moram povedati, da je bilo marveč slišati, da naj bi, ako je le mogoče, raji bolj po gostem izhajal, češ, da se imamo ravno listoma zahvaliti, da se, od kar izhajata, v kmetijskih zadevah vse nekako bolj živo giblje. — Gledé na drugi nasvet Favetti-ov, ne morem si kaj, da bi naravnost ne povedal, da se mi prav čudno zdi, kakó da se more za nekakšno naprejšnjo (préven-

tivno) cenzuro poganjati družnik, kateri se z liberalnimi principi kakor, kateri koli drugi izmed nas ponašā. —

Na to napové debito.

Vrednik Marušič zavrne pazljivost zborovo na kar je v končnem računu za 1864 zastran slovenskega lista razkazano, češ, da ne zadeva družbi stroškov, tem več da ima družba še dobiček od njega.

Dr. Tonkli dokazuje, da Favetti-eva zgleda (načrta) zastran prihranjenja stroškov, se opirata na krivo menjenje, kajti v tem ko se vredniki zdaj zastoj trudijo, bi bilo, če bi se list(a) razširil(a), posebnega vrednika s plačo kakih nar manj 400 gld. treba.

Favetti opazi, da je svoja načrta le za zgled navēdel, da ne gre torej pretresati ju, pretres naj se le nasvet sploh, ali se ima meriti na to, da se kaj prihrani, ali ne. Na dalje govori: Slovenski list naj izhaja v dosedanji podobi, to da peēal naj bi se samo s tacimi reēmi, ki se vjemajo z družbinim namenom. — Italijanski pa, tudi če se kmet. družba s kupč. zbornico in z mestnim municipijem zedini, ne bo prizadeval več h stroškov, kajti, če ga že zdaj gg. predsednik in tajnik zastoj vredujeta, ni dvomiti, da bodo tudi tiste osebe, ktere za kupč. zbornico in municipi vredništvo prevzamejo, to delo brezplačno opravljale. —

Dr. Tonkli se loti potem dokazovanja, da vsi sestavki v 5. listu „Umn. Gosp.“ t. l. so v ozki zvezi s kmetijstvom, sestavki namreē o železnici, zastavljavnici, hranilnici, ter razlaga: Ker je namen km. družbe, podpirati in pospeševati kmetijstvo, obrtnijstvo in s tem materijalno blagostanje deželino, mora imeti ona logiēno tudi dolžnost in pravico, peēati se z dotiēnimi sredstvi. Med glavne sredstva (pripomoēke) pa spadajo ceste, tedaj tudi železnice; brez pomoēkov obēnja (cest, poti) ne more cvesti ne kmetijstvo, ne trgovstvo. Soēka železnica zlasti obeta lepo prihodnost našim gorjanom, ker bodo imeli lažji priložnost, svoje pridelke speēavati. Sicer pa tudi kakor obēna domaēa zadeva je železnica v deželnem kmetijskem listu na pravem mestu. — Hranilnica je že sama na sebi taka naprava, da je s kmetijstvom v tesni zvezi, ker vabi kmeta, da naj sad svojega truda in poti v nji nalaga. Ali še več obeta kmetu hranilnica za v prihodnje, ker utegne postati, kakor se kaže, posojilnica na zemljišēa (ali kreditna banka) — „Izsreēkanje zemljišēno-odveznih obligacij“ je že tako kmetijska zadeva.

Predsednik opomni da naj bi se ne pretresal za zdaj, ko samo prvi nasvet F., in kedar bo ta sprejet ali zavržen, potle še le II. —

— Dr. Doliak se oglasi, rekoē, da kakor je v vseh parlamentarnih debatah navāda, naj bode zboru na voljo danō, popred o nasvetu sploh govoriti, potle naj bi se posamezni njega ēleni pretresali. — Jez, pravi na dalje, nisem zoper to, da se izvoli odbor (komisija), da se bo posvetoval zastran prihranjenja stroškov za italijanski list, ali, kar se „Umnega Gospodarja“ tiēe, ni nikacega posvetovanja treba. „U. G.“ je Slovencom po volji, in ne le, da kmetijske družbe ne obtežuje, daja ji marveē še nekaj čistega dobiēka. Naj torej tudi za naprej, kakor do sih mal izhaja.

Marušič prosi predsednika, da naj bi ukazal prebrati tisti odlomek zapisnika obēnega zbora kmet. družbe 21. sept. 1863 v Tominu, ki kaže, kaj se je zastran slovenskega lista sklenilo.

Tajnik bere na predsednikovo povelje dotiēni odlomek. (Glej „Atti e Memorie“ štev. 19, teēaja II. in „Umn. Gosp.“ teēaj I. [1863] list 5. str. 50.)

Po tem povzame zopet besedo Marušič rekoē, da ima po tem takem oblast sprejemati v svoj list tudi druge reēi, in ne le zgolj kmetijskih, in da ni niker mej tistega šlepa prestopil. — Vzroki in razlogi, zakaj da je on, kakor vrednik, že v Tominu toliko na to silil, in da še dan današnji sili, da naj se mu privoli pravica, razne vesti (miscellanea) prinašati, so obširnejši razloženi v dotiēnem njegovem sporoēilu, branem v tominski seji,

pa v „*Atti e Mem.*“ (in, se ve, da tudi v „*G.*“) ne priobčenem (ker menda preojstrem in odkritosrčnem Vr.)

Favetti odvrne, da na vsaki način bi morala vsaj politika biti izključena; po tem dokazuje nevšečne (tristi) nasledke polemike (razpora in prepira) med družbinima listoma, ki bi utegnili nastati. Vidimo, pravi, n. pr., da slovenski list *Vegezzi-evo* za-devo v klerikalnem zmislu obravnjuje, italijanski list bi o njej po enaki pravici lahko v liberalnem zmislu govoril; iz tega pa bi se utegnili izcimti v družbi vojska. Povrh tega še opazuje, da nekatere vesti v „*Umn. Gosp.*“ so napčne in nenatančne (vengono portate svisate). — Današnja diskusija, sklene, nam kaže, da, če hočemo ohraniti edinost med narodom, ni drugači, kot da stojita oba družbina lista na neutralnem kmetijskem polji.

Marušič odgovori, da je sestavke (v zadnje popravljene natisnjene Vr.) vsaki-krat dežavnemu pravdniku, g. dr. Defacisa pošiljal, in da ta ni našel nikoli nobenega vzroka, da bi bil vredništvu kaj očitel ali se nad katerim sestavkom ustavljal. Kar se tiče političkih novic, da so samonasebue (objektivne).

Favetti opazi na to, da nekaj drugega je „državni pravdnik“ in nekaj dru-zega „družnik kmetijske družbe“; Kakor družnik da se gledé na družbine interese lahko čemu tacemu ustavlja, nad čemur se mu kakor pravdniku gledé na tiskarno postavo ni treba spodlikati.

Predsedniku se zdi tu potrebno v djanskem oziru to reč pojasniti. Dr. Defacis (kteri ne le dobro slovenski, temuč tudi česki zna Vr.) da ni kakor „državni pravdnik“, ampak kakor „glavni odborik kmet. družbe“ v imenu glav. odbora naročilo prevzel, gledati na to, da ne pride slovenski list z italijanskim navskriž, in da ne pri-pravi gl. odbora, v kterega imenu oba izhajata, v kako zadrego.

Po tem vstane Marušič ter začne govoriti o težavnosti vredovanja pod tako kontrolo, kakoršne nekteri želijo, češ, da mu ni mogoče hoditi vsaki hip k predsedniku ali kakemu odborniku, vesti, ki jih ima v list vzeti, tolmačiti in razlagat, ali pa za vsako molenkost še le naprejšnjega dovoljenja prosit. — Vzrok, zavoljo kterega se v časih kake take reči, ki se zdi, kakor da bi ne bile s kmetijstvom v zvezi, v „*Gospodarju*“ nahajajo, da je med drugimi tudi ta, ker je vredništvo prisiljeno, večkrat svoje kmetijske spise že za tisk zložene v tiskarnici ležati pustiti, da se ne zameri gesp. družnikom ali dopisnikom, ki želijo, da bi prišli njih sestavki, brž ko je moč, na svetlo. — Na dalje opravičuje ne-ktere domače vesti, opomnivši, da njegov list je dolžan ozirati se tudi na naročnike (ne-družnike), ktere mikajo razne nekmetijske vesti, kakoršnih ne morejo iz drugih virov (listov) zajemati; med temi naročniki da je lepo število duhovnikov in družih, ki niso udje kmetijsko družbe, ktere le razne vesti mikajo, da „*Gospodarja*“ berejo, in tako tudi mord kaj kmetijskega zatrosijo med ljudstvo, ki hoče, da naj je po ti poti dramimo in budimo.

Dr. Tonkli govori o dolžnosti, ki jo imajo Slovenci, skrbeti za splošno omiko kmetovskega ljudstva; temu da je list namenjen; ali, da se namen doseže, d: je treba kmetijske reči z raznimi družimi vestimi soliti. — Kmets da je treba v vseh rečeh, ki mu utegnejo biti koristne, podučevati; družba da mora za duševni razvoj (omiko), kakor koli vé in zamore, skrbeti, ne le v kmetijskih zadevah, tem več in zlasti s takimi vestimi, ki v njem radovednost zbujajo.

Dr. Jona upraš, ali je torej treba slovenski list, da se braveom prikupi, z nekmetijskimi vestimi beliti in štopati?

Vr. Marušič odgovori, da brez raznih novic bi slovenskega lista ne brali tisti naročniki, ki se s kmetijstvom ne pečajo. — Dr. Maurovič še čudi, kakó da more kmetijsk list, da ga ljudé berejo, tacih nekmetijskih vesti potreben biti.

Dr. Pajer, prosivši za besedo, začne odgovarjati g. Marušiču, dr. Tonkli-tu

in dr. Doliaku nekako tako: Kar sta g. Marušič in dr. Tonkli govorila, se da vse tako-le povzeti: Kmet živi na svetu, mika in zaževa ga vse, kar se godi po svetu, tedaj mora časniki vse to prinašati, kar utegne kmeta mikati (interessare). — Sploh pritrdim temu, pravi, da je treba kmeta, kolikor je le moč, obširno podučevati, — to da te dolžnosti nima kmetijska družba.

Nje namen ni, da bi bila kmetom učenica; namen družbin je poseben namen, da pospešuje namreč kmetijstvo, obrtnijstvo, trgovstvo, in od kar je kupč. zbornica ustanovljena, samo kmetijstvo. Po tej določbi pravil, ki je glavna postava naše družbe, se mora vse njeno delovanje ravnati. Ne sme se tu gledati na posebne bistveno različne namene, če ravno je očitno, da je tudi to koristno, in sicer tem manj, ker so za podučevanje kmeta naučne naprave dolžne skrbeti. Ako torej časniki meje pravil prestopata, je treba storiti, česar je treba, da se takemu prestopanju v okom pride (affinchè cessi l'abuso). — Kar je družba v Tominu sklenila, je nepostavno, ker si je širji področje prilastila, kakor ji ga pravila privolujejo.

Za tega del menim, da nam tominski sklep ne brani sprejeti Favetti-ev nasvet, kajti s tem, da daja ta sklep vredništvu pravico, rubriko raznih vesti razširiti, ni nič drugega rečeno, ko da sme razne kmetijske, obrtnjske in trgovske vesti, ne pa družin prinašati.

Kar je dr. Doliak sprožil in dr. Tonkli za njim ponavljal, da naj ostane slovenski list kakoršen je, zato ker družbi nekaj koristi donša, je goljufno (žapeljivo). Kmetijska družba ni dobičkarijsko društvo, ona mora marveč meriti na to, da kmetijstvene zadeve (interesse), tudi ko bi denarno zubo pri tem imela, pospešuje; da slovenski list denaren dobiček donša, s tem da ni še dokazano, da je njegova oblika (forma) ljudem res všeč, ampak k večjemu to, da so tiskarni stroški manjši in da je naročnina stroškom primerjena, kar se ne more reči za stran ital. lista, ki je večji, kterege se po več izliso v in sicer brezplačno razpošilja. (Ital. list izhaja dvakrat v mesecu, vsakikrat na cel pol [16 strani] z zavitkom; naročnina plačuje, kdor ni družbin ud, samo 1½ gold. za celo leto; morali bi pa „Atti in mem.“, ko bi se jim naročnina kakor „Umn. Gospodarju“ odmerila in primerila, 4 gold. na leto veljati. Toliko v pojasnilo dr. Pajer-jeve argumentacije Vr.) — Sicer pa, take primerjanja ne spadajo k reči, o kateri se menimo.

Družba se mora vestno svoje naloge držati, pečati se z rečmi, ki so nje vredne, in, če je vrednih odgovoren sodništvom, mora za to, kar je v listih pisano, družba svetlo odgovorna biti. — Edino ravnanje (norma) v tem je statut (pravila), in praisin g. predsednika, naj bi ukazal blagovoljno prebrati tisti paragraf pravil, ki govori o priobčevanju družbinih tvarin.

Tajnik bere §. 13. a družb. pravil, potem sklene dr. Pajer rekoč, da, kakor „Umn. Gospodar“ zdaj izhaja, je pravilom nasproti, zoper pravila da je tudi sklep tominske seje od 21. sept. 1863. Po tem takem podpira nasvet Favetti-ev.

Na to se zopet dr. Doliak oglasi: Lahom je več organov (listov) na ponudbo, po katerih širijo svoje ideje, spodobi se torej, da imajo tudi Slovenci svoj list, da se zmorejo za svoje interese poganjati. — Čudno se mi zdi, da nas hočejo taki možaki; ki se štejejo za prave liberalce, kakor gosp. nasvetovavec Favetti, nekaki cenzuri podvreči. Če ravno „U. G.“ v časih kak ne prav kmetijstven sastavek v svoje predale sprejme, ni moč vendar trditi, da se na političko polje (v vodilne sastavke) spušča; obnašal se je do sedaj tako, da ni od uradne strani še nikake graje zaslužil; o italijanskem listu pa se je govorilo, da ga je že enkrat vlada posvarila. Ker je „Umn. Gospodar“ v sedanji svoji podobi Slovencom prav po volji (molto gradito) in, ker se zdi, kakor da bi F. nasvet indirektno na to meril, da bi se list zatrl, bi se utegnilo primeriti, da bi Slovenci, katerih je v deželnem zboru lepo število, ne hoteli več kmetijski družbi določene pripomoči dovoliti.

ne razumete slovenski, in čas je prekratek ter se ne moremo v nadrobno preiskovanje spuščati.

Dr. Pajer odvrne: Predsedaik naj pomisli, da ni tukaj kot sodnik, da mora sodbo o predlogu zboru (družbi) prepustiti. Debata je bila že todi sklenjena, in med njo ni nihče izjem delal. Tirja, da naj se bere nasvet, češ, da saj ga je tajnik, ki je za ustno obraynavo odgovoren, gotovo zapisal.

Tajnik bere (tahigrafično zapisani) F. nasvet: „Da bodi že danas ustanovljeno, da se imata oba časnika ostro (stre'tamente) družbinih pravil držati“. —

Dr. Maurovič ne more razumeti brezmerne prijaznosti (delicatezza) gosp. predsednika do slovenskega lista. Ko je bil v eni poprejšnji glavni seji nekdo nasvetoval, da naj se italijanskemu listu enake meje postavijo, ni predsednik nikakih težav delal, nič znil o krivici. Čemu danas toliko krupa? Predlog da se mu zdi popolnoma pravičen, ker se na pravila opira; slovenski list naj se odvadi, vlikati se v reči, ki se s kmetijstvom ne vjemajo.

Marušič, z ozirom na to, da se mu je že stokrat očitalo, da je kakor vrednik meje svojih pravic prestopil, nasvetuje, da naj bi se izvolil izmed takih družnikov, ki znajo slovenski, poseben odbor, kateri naj bi preiskal vse številke slovensk. časnika. (Zbor nima nič zoper to.)

Dr. Doliak opiraje se na poprejšnji protest tirja, da naj se o bistvu nič ne sklepa; ta njegova tirjatev da naj se vzame v zapisnik.

Dr. Pajer: Ker so že protesti dopuščeni, tirjam tudi jez, da naj se zapiše tudi moj protest zoper dr. Doliakov protest in zoper brezvladje (anarhijo), ki jo v tem zboru vidimo. Tudi Marušič in dr. Tonkli se ometa na svoj protest.

Favetti zahteva, da naj se glasuje

Predsednik opazi, da on ne more deli na glasovanje, kot goli, izvirni F. nasvet, kakor ga je ravno kar tajnik prebral.

Favetti, dr. Pajer in mnogi družji zborniki silijo, da naj se dene širji F. nasvet na glasovanje.

Predsednik: Da se kaj tej zadevi na škodo ne sklene in da se ognemo razpora, mi ne ostane družega, kot da vzamem vso odgovornost nase in da sejo pretrgam. Zbor je razpuščen!

Zborniki začnejo zapuščati dvorano ob 8¼ zvečer.

Sklenjeno in podpisano.

Predsednik

A1. žl. Claricini.

Tajnik z.
F. Parker.

Dopis.

(O g o j z d i h.)

Iz Tominske okolice. Sreče boli človeka, čigar oko le količkaj v prihodnost pogleda, kadar vidi, kako se gospodari z gojzdi po nekterih občinah, ki si jih niso še razdelile. Deblo pada za deblom, gojzd se unika leto za letom, zadoj pa ostaja žalostna goljava, kakor na senožeti za koscem. In vendar, naj le bo gojzd še tako obširen, pri takem gospodarstvu se mora enkrat do konca priti. To mora spoznati vsaki otrok. Kaj bo potem, ko bo sekira primahala do konca? Kmetje, bote-li morda začeli od kraja, kakor kosci, ki trava za njim rase, če bote le naprej sekali, in čisto nič si prizadevali, da bi

in dr. Doliaku nekako tako: Kar sta g. Marušič in dr. Tonkli govorila, se da vse tako-le povzeti: Kmet živi na svetu, mika in zadeva ga vse, kar se godi po svetu, tedaj mora časniki vse to prinašati, kar utegne kmeta mikati (interessare). — Sploh pritrdim temu, pravi, da je treba kmeta, kolikor je le moč, obširno podučevati, — to da te dolžnosti nima kmetijska družba.

Nje namen ni, da bi bila kmetom učnica; namen družbin je poseben namen, da pospešuje namreč kmetijstvo, obrtnijstvo, trgovstvo, in od kar je kupč. zbornica ustanovljena, samo kmetijstvo. Po tej d. ločbi pravil, ki je glavna postava naše družbe, se mora vse njeno delovanje ravnati. Ne sme se tú gledati na posebne bistveno različne namene, če ravno je očitno, da je tudi to koristno, in sicer tem manj, ker so za podučevanje kmeta naučne naprave dolžne skrbeti. Ako torej časnika meje pravil prestopata, je treba storiti, česar je treba, da se takemu prestopanju v okom pride (affinchè cessi l'abuso). — Kar je družba v Tominu sklenila, je nepostavno, ker si je širji področje prilačila, kakor ji ga pravila privolujejo.

Za tega del menim, da nam tominski sklep ne brani sprejeti Favetti-ev nasvet, kajti s tem, da daja ta sklep vredništvu pravico, rubriko raznih vesti razširiti, ni nič drugzega rečeno, ko da sme razne kmetijske, obrtnjske in trgovske vesti, ne pa družin prinašati.

Kar je dr. Doliak sprožil in dr. Tonkli za njim ponavljal, da naj ostane slovenski list kakoršen je, zato ker družbi nekaj koristi donaša, je goljufno (zapeljivo). Kmetijska družba ni dobičkarijsko društvo, ona mora marveč meriti na to, da kmetijstvene zadeve (interese), tudi ko bi denarno zguho pri tem imela, pospešuje; da slovenski list denaren dobiček donaša, s tem da ni še dokazano, da je njegova oblika (forma) ljudem res všeč, ampak k večemu to, da so tiskarni stroški manjši in da je naročnina stroškom primerjena, kar se ne more reči zastran ital. lista, ki je večji, kterege se po več iztisov in sicer brezplodno razpošilja. (Ital. list izhaja dvakrat v mesecu, vsakikrat na celi poli [16 strani] z zavilkom; naročnine plačuje, kdor ni družbin ud, samo 1½ gold. za celo leto; morali bi pa „Atti in mem.“, ko bi se jim naročnina kakor „Umni Gospodarju“ odmerila in primerila, 4 gold. na leto veljati. Toliko v pojasnilo dr. Pajer-jeve argumentacije Vr.) — Sicer pa, take primerjanja ne spadajo k reči, o kateri se menimo.

Družba se mora vestno svoje naloge držati, pečati se z rečmi, ki so nje vredne, in, če je vrednik odgovoren sodništvom, mora za to, kar je v listih pisano, družba svetu odgovorna biti. — Edino ravnalo (norma) v tem je statut (pravila), in presim g. predsednika, naj bi ukazal blagovoljno prebrati tisti paragraf pravil, ki govori o priobčevanju družbinih stvari.

Tajnik here §. 13. a družb. pravil, potem sklene dr. Pajer rekoč, da, kakor „Umni Gospodar“ zdaj izhaja, je pravilom nasproti, zoper pravila da je tudi sklep tominske seje od 21. sept. 1863. Po tem takem podpira nasvet Favetti-ev.

Na to se zopet dr. Doliak oglasi: Lahom je več organov (listov) na ponudbo, po katerih širijo svoje ideje, spodobi se torej, da imajo tudi Slovenci svoj list, da se zamorejo za svoje interese poganjati. — Čudno se mi zdi, da nas hočejo taki možaki, ki se štejejo za prave liberalce, kakor gosp. nasvetovavec Favetti, nekaki cenzuri podvrežiti. Če ravno „U. G.“ v časih kak ne prav kmetijstven sostavek v svoje predale sprejame, ni moč vendar trditi, da se na politiško polje (v vodilne stavke) spušča; obnašal se je do sedaj tako, da ni od uradne strani še nikake graje zaslužil; o italijanskem listu pa se je govorilo, da ga je že enkrat vlada posvarila. Ker je „Umni Gospodar“ v sedanjih svojih podobi Slovencom prav po volji (molto gradito) in, ker se zdi, kakor da bi E. nasvet indirektno na to meril, da bi se list zatrl, bi se utegnilo primeriti, da bi Slovenci, katerih je v deželnem zboru lepo število, ne hoteli več kmetijski družbi določene pripomoči dovoliti.

ne razumete slovenski, in čas je prekratek ter se ne moremo v nadrobno preiskovanje spuščati.

Dr. Pajer odvrne: Predsednik naj pomisli, da ni tukaj kot sodnik, da mora sodbo o predlogu zboru (družbi) prepustiti. Debata je bila že todi sklenjena, in med njo ni nihče izjem delal. Tirja, da naj se bere nasvet, češ, da saj ga je tajnik, ki jo za ustno obravnavo odgovoren, gotovo zapisal.

Tajnik bere (tahigrafično zapisani) F. nasvet: „Da bodi že danes ustanovljeno, da se imata oba časnika ostro (strežlamente) družbinih pravil držati“. —

Dr. Maurovič ne more razumeti brezmerne prijaznosti (delicatezza) gosp. predsednika do slovenskega lista. Ko je bil v eni poprejšnji glavni seji nekdo nasvetoval, da naj se italijanskemu listu enake meje postavijo, ni predsednik nikakih težav delal, nič znil o krivici. Čemu danas toliko krupa? Predlog da se mu zdi popolnoma pravičen, ker se na pravila opira; slovenski list naj se odvadi, vtakati se v reči, ki se s kmetijstvom ne vjemajo.

Marušič, z ozirom na to, da se mu je že stokrat očitalo, da je kakor vrednik meje svojih pravic prestopil, nasvetuje, da naj bi se izvolil izmed takih družnikov, ki znajo slovenski, poseben odbor, kateri naj bi preiskal vse številke slovensk. časnika. (Zbor nima nič zoper to.)

Dr. Doliak opiraje se na poprejšnji protest tirja, da naj se o bistvu nič ne sklepa; ta njegova tirjatev da naj se vzame v zapisnik.

Dr. Pajer: Ker so že protesti dopuščeni, tirjam tudi jez, da naj se zapiše tudi moj protest zoper dr. Doliakov protest in zoper brezvladje (anarhijo), ki jo v tem zboru vidimo. Tudi Marušič in dr. Tonkli se oreta na svoj protest.

Favetti zahteva, da naj se glasuje

Predsednik opazi, da on ne more dati na glasovanje, kot goli, izvirni F. nasvet, kakor ga je ravno kar tajnik prebral.

Favetti, dr. Pajer in mnogi družji zborniki silijo, da naj se dene širji F. nasvet na glasovanje.

Predsednik: Da se kaj tej zadevi na škodo ne sklene in da se ognemo razpora, mi ne ostane družga, kot da vzamem vso odgovornost nase in da sejo pretrgam. Zbor je razpuščen!

Zborniki začnejo zapuščati dvorano ob 8 $\frac{1}{4}$ zvečer.

Sklenjeno in podpisano.

Predsednik

A1. žl. Claricini.

Tajnik z.

R. Parkar.

Dopis.

(O g o j z d i h.)

Iz Tominske okolice. Srce boli človeka, čigar okó le količkaj v prihodnost pogleda, kadar vidi, kako se gospodari z gojzdi po nekterih občinah, ki si jih niso še razdelile. Debló pada za deblom, gojzd se umika leto za letom, zadej pa ostaja žalostna goljava, kakor na senožeti za koscem. In vendar, naj le bo gojzd še tako obširen, pri takem gospodarstvu se mora enkrat do konca priti. To mora spoznati vsaki otrok. Kaj bo potem, ko bo sekira primahala do konca? Kmetje, bote-li morda začeli od kraja, kakor kosci, ki trava za njim rase, če bote le naprej sekali, in čisto nič si prizadevali, da bi

se spet zarašalo? Nevolja res obide človeka, ko sliši pogostoma že zdaj iz ust kmetov tožbe, da drva prihajajo vedno bolj oddaljene, in da se vedno težeje pripravljajo. Kaj bote rekli pa za kakih 30 let, če bo tako dalje šlo? Kaka bo pa vašim vnukom pela? Pomilovanja ni vreden, kdor toži, pomagati pa si noče. Sami sebe tepete in ranite, in potem tožite, da vas boli. Če se tudi najdejo pametni možje, ki bi radi vidili, da bi se z občinskim imetjem (blagom) varčno gospodarilo, ostanejo vendar njih želje nerodovitne, ker brezvestna samopašnost in slepa trmoglavnost večine, ki ste večidel poglavitni zadržek dobrega gospodarstva, in torej blagostanja naših občin, vničite še boljše namene tistih, ki se za dobro reč potegujejo. — Al kaj pomaga, da se toliko in toliko pisari, in se razglasujejo dobri nauki in sveti, kako da bi imeli naši kmetje gospodariti med drugim tudi z gojzdi, če nočejo imeti s časom povsod toliko krasov, kolikor je bilo nekdanj gojzdov — kaj pomaga, pravim, ker vse to je, se bojim, le bob v steno! Po mojih mislih ste le dve poti, ki zamorete še pomagati. Naj se razdelé gojzdi, kjer se to še ni zgodilo, ker naravno je, da vsakteri svoje nar boljše varuje. To načelo ima sicer svoje nasprotnike, pa skušnja vendar nar več tehta. Živim, rekel bi, na meji dveh občin, od katerih ima ena razdeljen gojzd občinski, druga pa ne. Perva seče drva za svojo rabo leto za letom, pa gojzd je, kakor je bil pred toliko leti; druga pa mora viditi, da uboga žival, ki tamkej pase, še sence ne najde, kjer so nekdanj gošče velikanske svoje košate veje razprostirale. Kjer se pa ne da tako kmalu razdelitev napraviti, mora le sila in strah na vrsto priti. Potrebno je toraj, da dotični poglavarji, ki jim je občno blagostanje v skrb dano, strune tudi na to stran resno nategnejo, in pokažejo samopašnim in slepim ljudem, ki ne mislijo dalej kakor od danes do jutri, da nimajo oblasti le za to, da bi postave oklicovali, ampak tudi, da njih prestopavce v zgled drugim strahujejo. Toliko se je že pisarilo, nasvetvalo, zbori se sklicovali i t. d., da bi se na kak način (vižo) pogojzdenje Krasa vpeljalo. Prav tako, da bi le bilo tudi kaj teknilo! Ali ptičja je težko uloviti, kadar je ušel. Ali ni bolj modro varovati, da ne uide, dokler je v ptičniku? Zato rečem: Ne pustite, da bi naši gojzdi postali kras, in ne bo treba čez leto in dan posvetovati se, pa zastonj, kako bi se dal spet gojzd napraviti.

— I —

Domače vesti.

a. Cerkvene in duhovske.

Za zidanje nove cerkve v Vertobji sta blagovolila cesar Ferdinand in cesarica Marijana 600 gold. podariti.

— G. Peter Cetul, dosed. koop. in učenik v Kaprivi, gre za vikarja v Št. Martin pri Tercu; g. Janez Kravanja, koop. v Biljah, je začasnó v pokoji.

b) Raznotère.

Ker nismo zdatnega dežja že od zime sem imeli, so se tudi po mnogih takih krajih, koder ni to kaj navadnega, studenci posušili, teko da je ljudem in zlasti živini trda za vodo. Ne le, da je (zavoljo nenavadne spomladanske suše) paše in piče po malem, morajo zdaj v nekterih krajih po več ur daleč po vodo hoditi ali pa živino pit goniti. — V Gorici tudi na tesnem živimo. Na mesti 20 tavžent, nam ne daja naš kromberški vodovod ko samih 6000 veder (čemerjev) na dan. Po hišah, kamor je voda speljana, jo čez noč zapirajo. Mestna gosposka je bila prisiljena naprositi g. vit. Rutterja,

da je svoj sočki vodovod (iz Stračie v nekdanjo cukrarnico) ljudem prepustil. — Silno vročino prvih dni tega mesca sta viharja 10. in 12. zvečer sicer nekoliko zmanjšala, pa tudi zaželeni dež pregnala. Neše polja le životarji. —

— Z gazno svečavo v Gorici bo vendar - le enkrat resnica. Prevzela je to napravo, namesti lanske, zopet druga angleška družba (Imperial Austrian Gas-Company Limited) pod tistimi pogoji kakor ona. Konec 30 let bo mestna gosposka lastnica gazne naprave. Zadnje dni pretek. mesca so že po ulicah nekaj merili; plinomér (gazomérter) pride v tiste njive poleg poti, ki pelje od gledišča (teatra) v Stračice. Do sred decembra t. l. morajo biti dela končane. —

— Galette je bilo letos od 10-25 junija na goriškem trgu prodane 352 centov in 27 funtov. Nar viši kup naj lepši robe: 2 gold. 12 s., naj niži kup nar slabši galette: 1 g. 30 s.; Sreduja cena: naj niži 1 g. 44 s., naj viši 1 g. 76 s. — Galetna letina po Goriškem je letos slaba, da malo kedj tako. —

— G. Feldeajmajster Iv. grof Coronini je zdaj predsednik tukajšnjega odbora za sočko železnico. (On je tisti naš slavni rojak, o katerem smo že večkrat rekli, da se za našo železnično črto poganja.)

— Deželno-sodniškemu svetovavcu pri tuk. okrožni sodnji — mestnemu županu — g. dr. Al. Visini-u je podelil presv. cesar naslov in značaj svetovavca višje deželne sodnije.

— Na tukajšnji gimnaziji pride za profesorja direktor zaderskega gimnazija g. Nazari Repič. — Preskušnji zrelosti se je letos podvrnilo 16 letošnjih in 1 lanskih osmošolcev.

— Prof. tukajšnje višje realke g. Jan. Zitek gre na česko viši realko v Prago. — Umrl je (27/6) na Dunaji, kamor je bil šel preskušnje opravljat, realni zač. učitelj laščine g. V. Cargnel.

— Dr. Avg. Olivo, auskultant pri tuk. okrožni sodnji, je imenovan za notarja v Ajdovščini. — Dr. Lucijan Stella (advok. konc.) za advokata v Cervinjanu.

— † Umerla sta uni mesec dva imenitna moža: Prvak naših velikih posestnikov g. Iv. K. Catterini bivši mestni starešina in glavni odbornik km. družbe (5/6), in pa predsednik tuk. okr. sodnije Dom. Vilh. Poliso vit. Polhainski, vit. reda železne krone. III. vrste itd. (16/6).

— Izvrstna „zemljepisna začetnica“ Jesenkova je že na svetlem; prodaja jo g. pisatelj sam po 50 soldov, pri Paternolli-u v Gorici in po družih mestih se dobiva po 60 s. Kdor si hoče te podučne in mdkavne bukve kupiti, raj se podviza, da ne pride prepozno. Priporočamo jih tudi za šolske darila. —

Opirajoč se na „Umnega Gospodarja“ je naznanil uni dan dopisnik A. Ž. iz gorenje sočke doline v dunajski „Zukunft-i“ (n ta dopis je tudi ljublj. „Triglav“ ponatisnil), da je za v Gorico varaždinski profesor g. M. Lazer imenovan in pa nova izredna učbena služba na tukajšnjem gimnaziji ustanovljena. Te vesti pa, ne le, da niste prav naučno navedeni, ste v dopisnikov sestavek tako vpleteni, da se zdi, kakor da bi bilo vse, kar dopisnik — on vé, na kaj opt — iz sebe razodeva, po besedah iz našega lista posneto. „Gospodar“, ki je za vsako svojo besedico odgovoren, uoče, da bi se, kar kdo drugi misli in piše, njemu podtikelo. Prosimo torej, da, kedar kdo iz „U. Gospodarja“ kaj navede, naj to tako stori, da ne bo dvoumja ali sumljivosti. — Sploh pa še pristavimo, da ni nam ljubo, da se „Gospodarjeve“ vesti jemljejo za podlago spodkljivim ali takim sestavkom, zastran katerih smo prisiljeni reči: Bog nas varuj našh prijatlov!

Vredništvo.

Državni zbor.

Preračun (preudarek) za tekoče leto 1865, o katerem je „U. G.“ pred 2 mesema rekel, da ga je zbornica poslancov že dognala, je zdaj tudi v gosposki zbornici razpravljen. Ker sila kola lomi, in so naše denarne zadeve take, da ne morejo skor slaběji biti, je šla tudi gospodi varčnost po glavi, in marsikaka ojstra pa možka beseda se je po zbornici odmevala. Kar je pa vso Avstrijo veselo osupnilo je bilo to, da je nekoga dne celó nenadoma ukazal cesar g. zbornici naznaniti, da naj bo za armado namesti 92 milijonov (kolikor so ministri na zadnje tirjali), 89 m. zadosti, t. j. tolko, kolikor jih je zbornica poslancov privolila. Mogoče pa bo 4 milijone več zato prihraniti, ker se ima armada v Italiji in Dalmaciji na tisto število mož znižati, katero je o času miru navadno. Tudi za pomorske potrebe se je tirjatev znižala. — Zbornica poslancov je, od kar smo zadnje sporočilo sklenili, te-le zadeve obravnavala: Postavo zastran zavarovanja znamenj (mark), ki jih devajo vunanji obrtniki (industrijanti) na svoje blagó, da se, namreč, ne ponareja; — kupčijsko in colno pogodbo med Avstrijo in Prusijo (je tudi v gosposki uže sprejeta); — sklenila je, da naj ostane tisti že l. 1863 izvoljeni odbor, ki preudarja vladin predlog zastran prenaredbe zemljiščnih, hišnih in vseh družih direktnih davkov, tudi po sklepu sedanje sejne dobe državnega zbora na Daaji, dokler svoje delo dovrši; — prav živa je bila razprava zastran podpiranja teržaškega Lloyda iz državne kase; tu je tudi naš Černe zoper toliko podporo možko govoril; obveljalo je pa vendar, da bo Ll. za 7 let k večjemu po 2 mil. na leto dobival; — nar bolj vroč pretres pa se je vnel zastran §. 13. ustave (konstitucije). Kedar ni namreč drž. zbor zbran, sme po tem §. ministerstvo, če zastran cesar koli posebne postave ni, storiti, kar za silno in potrebno spozna, dolžno je pa zboru, če to v njegovo oblast spada, kedar so zopet snide, vzroke, zakaj da je tako storilo, razložiti ter opravičiti se. Ker ni bil ta paragraf poprej zadosti jasen, so ga poslanci nekoliko prenaredili, da si ne vzame ministerstvo, zboru na škodo, svojevoljno prevelike oblasti. — Važno je bilo na dalje in zbornico celó osupnilo to, da je (v 2. polovici junija) finančni minister, ko se ni nihče zanesel, tirjal, da naj mu zbornica dovoli 116 milijonov gold. na posodo-vzeti, češ, da poplača z njimi državne dolgove za to in drugo leto. Zbornica mu jih je pa za zdaj sanio 13 mil. dovolila (za dolg, ki mora ta mesec plačati biti). Te so imenitniši reči. Zdaj pa obema zbornicama menda že klenka; brž ko izmed obeh izbrana komisija navskrižnosti zastran nektérh zneskov v letošnjem preudarku poravná, se letošnja sejna doba sklene. (Glej „ogled“!)

Ogled po svetu.

Večkrat že je memogredé „U. G.“ omenil, da je med Ogrji in Hrovati in pa med dunajsko vlado razpor. Ogrji so imeli že od nekdanj svojo ustavo (konstitucijo) in svoj deželni zbor domá, tako tudi Hrovati, ki so pa poslanke tudi v ogerski zbor pošljali. L. 1848 se Ogrji spuntajo, Avstrija naslednje leto punt zatara in od tistih mal se je vladala vsa Avstrija skoz 11 let brez konstitucije po enakem kopitu. Vse stare pravice in posebne postave na Ogorskem in Hrovaškem so bile odpravljene. Leta 1860 (po nesrečni laški vojski l. 1859) se je spredidelo, da tako ne gre; cesar dá 20. okt. tistega leta neko glavno ustavo, (oktoberni diplom imenovano), na ktere podlagi naj bi se vse cesarstvo prezidalo. V tem diplomu so bile Ogrom in Hrovatom njih stare pravice sploh in po načelu nazaj dane. Avstrijo je vselje prešinilo. Nov minister — Goluhovski —

začne zdaj diplom izpeljovati, pa jo je v kratkem tako zavozil, da je moral odstopiti. Tudi pokliče cesar (dec. 1860) A. vit. Schmerlinga za prvega ministra; vriskanje se je med mnogimi razlegalo, zlasti pa po liberalnih nemških časnikih, češ, da to je edini mož, ki zna Avstrijo rešiti in po konstitucijski poti v zaželeni red spraviti. 26 februarja 1861 izdà svetti cesar po njegovem nasvetu "februarni patent", kateri se v marsičem z okt. diplomom ne vjemajo; vendar pa so trdili, da je le prava izpeljava okt. diploma. Po tem patentu, ki so ga zlasti Nemci z veseljem pozdravili, bi morale vse dežele svoje poslance na Dunaj v državni zbor pošiljati; deželni zbori imajo le malo moči. Tega pa Ogrji in Hrovati nočejo, češ, da oni imajo svojo staro ustavo doma in da čerjo biti vladani po svojih starih pravicah. To je vzrok mrženja in razpora. Več ko 4 leta se je Schmerlingova vlada prizadevala Ogre in Hr. spokoriti in pod en- (nemško obrobljen) klobuk — v drž. zbor — spraviti; vse zastoj! Ker sta se bila njuna zbora l. 1861 zoper dunajsko vlado vrpla, sta bila razpuščena in po tem ne več sklicana. Le čakajte, si je mislil Schm., bomo videli, ali pridete na Dunaj ali ne. „Mi (vlada) lahko čakamo“, bil je njegov prigovor. Cesarja je tolažil, da se že omečijo in udajo, in res je bil tudi z lepa in s huda lani (izpod ogerske krone) Erdeljce v zbor privlekel; zbor je začel, da si ravno so bili tudi češki poslanci — ušli, za vse cesarstvo sklepati in gospodariti. Ogrji in Hrovati še zmirom trdi. Med tem pa je marsikaj vmes prišlo, da so začeli tudi ljudje in poslanci neogerskih dežel mrmrati in v drž. zboru nagajati, ter da je nezadovoljnost s Schmerlingovo vlado rasla. Vse je bilo prepričano, da takó ne gré; Avstrija bi bila kmalu samega — čakanja poginila. Tudi prime cesar sam za krmilo, gre o vinkoštih v Pešt, kmetijsko rastavo in pa dirjanje konj gledat, prav za prav pa Ogrom prijazno roko ponujat. Veliko veselje v Peštu, velike slovesnosti. Od tistega dne se začne v ogerskih zadevah vse na boljši obračati; 27 junija je že prvi sad dozorel — Ogrji so dobili novega dvornega kancelarja (svojega ministra na Dunaji) grofa Majlathja. To je pa davno znan možak — zopernik Schmerlingovega sistema (vladanja). Na to se Schmerling in vsi tisti ministri, ki so njegovih misli, službe odpovejo. Cesar odpoved sprejme in naroči grofu Belkredi-u, da naj novo ministerstvo zloži. Ta reč se plete zdaj že blizu 3 tedne in vendar še nič zanesljivega ne vemo. Gotovo pa je, da se bo začelo po novem, primernejšem kopitu vladati. Bog daj srečo! Čudno je, da po možu, ki so ga imeli za zveličarja avstrijskega — po Schmerlingu — zdaj nihče ne joče. Sicer pa do sklepa drž. zbora še zmirom staro ministerstvo opravlja. Nekateri starih ministro ostanejo tudi v novem ministerstvu. V kratkem bomo videli, pri čem da smo. — Hrovaški zbor, poprej za 17. tega mesca sklican, je odložen do 28. avgusta. Volitve za-nj bodo te dni opravljene. — Pogajanje med papežem in kraljem V. Emanuelom se je razdrlo; papež neče, da bi novi škofje kralju, kterega on samo za sardinskega, ne pa za kralja vse Italije pozna, kakor je navada, prisegli, in pa da bi imel kralj oblast, zastraun pisem, ki prihajajo v cerkvenih zadevah škofom iz Rima, preden se razglasijo ali veljavo zadobijo, za to še le dovoljenje (exequatur) dajati. — V Afriki (v Aleksandriji in Kajru) razsaja strašna kolera. Iz Aleksandrije je ubežalo kakih 30-40 tavežent ljudi. —

V Mehiku gre zdaj, kar se tiče vojske proti republikancom, za cesarja enmalo boljši; ali v cerkvenih zadevah je razpor med njegovo vlado in papežem popolen in očitni; papežev poslanec je deželo zapustil.

V imenu glavnega odbora, Andrej Marušić, odbornik, odgov. vrednik.

V Gorici nat. Paternolli.